

Spis treści

Wstęp u

CZĘŚĆ I. Bezpieczeństwo militarne 23

Rozdział 1. Rola i modele sił zbrojnych w współczesnym świecie 25

Role armii	26
Modele armii	29
Armie wybranych państw	32

Rozdział 2. Wojny i konflikty zbrojne 42

Definicja wojny....	43
Teorie przyczyn wojen	45
Klasyfikacja wojen i jej kryteria	47
Konflikty asymetryczne	63
Globalny Indeks Pokoju - GP!	73
Wnioski do części I76	

CZĘŚĆ II. Organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego 81

Rozdział 3. Liga Narodów 83

Historia i okoliczności powstania Ligi Narodów	83
Okres prenatalny (1915-1918)	84
Narodziny Ligi Narodów, wykształcenie instytucji i zasad prawnych (1919-1920) '	91
Paryska konferencja pokojowa	92
Struktura instytucjonalna Ligi Narodów	95
System mandatowy Ligi Narodów	99
System ochrony mniejszości	102
System przeciwdziałania wojnie i utrzymania pokoju	106
Teoria.....	106
Praktyka	108
Grecko-bułgarski incydent graniczny pod Demir-Kapu z 1925 r. - apogeum prestiżu Ligi Narodów	109
Japońska inwazja na Mandzurię z 1931 r. - obnażenie nieskuteczności procedur ligowych	110
Włoska agresja na Abisynię z 1935 r. - kompromitacja i upadek powagi Ligi Narodów *	111
Wojna o Gran Chaco *	113
Podsumowanie.....	114

Rozdział 4. Organizacja Narodów Zjednoczonych 117

Historia i tło międzynarodowe powstania ONZ	117
Narodziny koncepcji powołania nowej światowej organizacji bezpieczeństwa	117
Konferencja w San Francisco (25 kwietnia-26 czerwca 1945)	127
Struktura Organizacji Narodów Zjednoczonych	129
Rada Bezpieczeństwa	129
Pomocnicze struktury ONZ odpowiedzialne za bezpieczeństwo	

międzynarodowe	135
Operacje pokojowe	137
Podstawy prawne i polityczne	137
Typy operacji pokojowych	139
Zadania i organizacja misji	145
Porażki misji pokojowych ONZ	155
Podsumowanie...	162

Rozdział 5. Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie

166

Początki procesu KBWE - tło międzynarodowe	166
Etap przygotowawczy - koszyki KBWE	172
Wprowadzenie w życie idei Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1973-1975)....	173
Trzy fazy KBWE	173
Akt końcowy KBWE	174
KBWE w okresie drugiej eskalacji zimnej wojny (1975-1986)	177
KBWE w erze Gorbaczowa	181
KBWE po zakończeniu zimnej wojny	184
Paryska konferencja KBWE (19-21 listopada 1990)	184
Rada ministrów spraw zagranicznych państw KBWE (Praga 30-31 stycznia 1992)	186
Konferencja przeglądowa i szczyt KBWE w Helsinkach (24 marca-8 lipca 1992)	186
Powstanie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	188
Konferencja przeglądowa i szczyt w Budapeszcie (10 października-6 grudnia 1994)	188
Konferencja przeglądowa OBWE w Lizbonie (2-3 grudnia 1996)	189
Przełom roku 1999 i spadek znaczenia OBWE	192
Szczyt OBWE w Stambule (18-19 listopada 1999)	192
Rady Ministerialne w Bukareszcie (2001) i w Porto (2002)	195
Szczyt OBWE w Astanie (1-2 grudnia 2010)	196
SPIS TREŚCI	
Struktura instytucjonalna KBWE/OBWE	197
Organy decyzyjne	197
Organy wykonawcze	199
Instytucje OBWE	200
Polityczne mechanizmy antykryzysowe	202
Obszar bezpieczeństwa	202
Wymiar humanitarny	205
Zasada nienaruszalności granic w Europie	207
Podsumowanie....	208

Rozdział 6. Sojusz Północnoatlantycki

212

Geneza	212
Rozwój terytorialny	217

Argumenty za rozszerzeniem NATO i przeciw jego rozszerzeniu	217
Cele, zasady działania i struktura Sojuszu Północnoatlantyckiego	221
Struktura instytucjonalna NATO	224
Struktura cywilna	224
Struktura wojskowa	225
Zintegrowana Struktura Dowodzenia NATO	225
Strategia NATO...	226
Struktury współpracy NATO z krajami partnerskimi	235
Siły zbrojne NATO	237
Centrum Doskonalenia Obrony przed Cyberatakami	238
Siły pod przewodem NATO	239
Podsumowanie: NATO w teorii neorealistycznej i neoliberalnej	240

Rozdział 7. Integracja europejska w dziedzinie bezpieczeństwa (od prób wspólnej obrony do instrumentu eksportu stabilizacji)

243

Początki integracji europejskiej w dziedzinie bezpieczeństwa	243
Europejska Wspólnota Obronna .	244
Unia Zachodnioeuropejska i Europejska Współpraca Polityczna - autonomiczne struktury bezpieczeństwa Europy Zachodniej w dobie zimnej wojny.....	247
Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej..	249
Geneza, uwarunkowania powstania i cele WPZiB	249
Instrumenty WPZiB	252
Potęga gospodarcza UE jako narzędzie WPZiB	255
Wymiar militarny WPZiB i jego ewolucja	257
Geneza.....	257
Cele (Deklaracja petersberska)	258
Ewolucja od UZE i Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony do Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE	259
Czynniki słabości WPZiB	265
Europejska Polityka Bezpieczeństwa i Obrony	266
Geneza.....	266
Dokumenty koncepcyjne EPBiO (2003-2010)	269
Traktat z Lizbony a struktura instytucjonalna Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa oraz Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony UE ...	272
Integracja przemysłów zbrojeniowych państw europejskich	275
Finansowanie zbrojeń w państwach Unii Europejskiej	278
Grupy bojowe Unii Europejskiej .	2
Misje cywilne i operacje wojskowe UE	
Berlin Plus.....	

Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony a Polska
Podsumowanie: ocena skuteczności Wspólnej Polityki
Bezpieczeństwa i Obrony UE
Wnioski do części II

CZĘŚĆ III. Kontrola zbrojeń 299

Rozdział 8. Definicje i geneza kontroli zbrojeń 301

Definicja i rodzaje kontroli zbrojeń 301
Geneza obecności problematyki kontroli zbrojeń w stosunkach międzynarodowych 308
Debata rozbrojeniowa w okresie międzywojennym 311
Osie podziału... 311
Interesy państw 314
Problemy z definicją siły wojennej państwa jako przedmiotu negocjacji na temat kontroli zbrojeń 317
Propozycje polskie w zakresie kontroli zbrojeń w okresie międzywojennym . . . 319 Zbrojeniowe żądania Niemiec i fiasko kontroli zbrojeń w okresie międzywojennym (1932-1935) 320
Podsumowanie.... 321

Rozdział 9. Porozumienia w sprawie kontroli zbrojeń po II wojnie światowej ... 324

Redefinicja pojęcia zbrojeń strategicznych po 1945 r. i główne osie podziału
w dialogu rozbrojeniowym Wschód-Zachód 324
Porozumienia w sprawie kontroli zbrojeń 327
Porozumienia wielostronne 327
Porozumienia dwustronne USA-ZSRR/Rosja w dziedzinie kontroli zbrojeń
jądrowych..... 333
Kontrola zbrojeń konwencjonalnych 348
Układ o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie (CFE Treaty) . . 348
Porozumienie florenckie - subregionalny układ o kontroli zbrojeń ... 361
Kontrola handlu uzbrojeniem konwencjonalnym 363
Podsumowanie ... 369

Rozdział 10. Środki budowy zaufania i bezpieczeństwa 372

Znaczenie weryfikacji wykonywania zobowiązań przyjętych w ramach porozumień w sprawie kontroli zbrojeń 372
Etapy rozwoju środków budowy bezpieczeństwa i zaufania 373
Charakter CSBM i ich klasyfikacja 383
Ewolucja charakteru CSBM . . . 383
Klasyfikacja CSBM 384
Podsumowanie.. 1X6

CZĘŚĆ IV. Bezpieczeństwo militarne Polski 393**Rozdział 11. Uwarunkowania międzynarodowe bezpieczeństwa
militarnego Polski 395**

Bezpieczeństwo narodowe i czynniki je warunkujące	395
Definicja zagrożenia bezpieczeństwa narodowego	395
Czynniki warunkujące bezpieczeństwo militarne Polski	396
Potencja! Polski.	397
Pole bezpieczeństwa Rzeczypospolitej	398
Ewolucja sytuacji międzynarodowej wokół Rzeczypospolitej w latach	
1989-2011..	405
Ewolucja koncepcji bezpieczeństwa państwa (1990-2011)	408
Doktryna obronna Rzeczypospolitej Polskiej z roku 1990	
.....	409
Założenia polskiej polityki bezpieczeństwa i Strategia obronna RP	
z 2 listopada 1992 r	409
Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej z 4 stycznia 2000 r. . . .	411
Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 8 września 2003 r.	413
Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 13 listopada 2007 r	414
Ocena strategii z roku 2007	416
Podsumowanie.....	420

**Rozdział 12. Rola sił zbrojnych w polityce bezpieczeństwa
Polski . 422**

Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej z 2009 r	
.....	422
Wojsko Polskie - kierunki i konsekwencje ewolucji	426
Redukcja	426
Uzawodowienie	426
Armia ekspedycyjna - narzędzie budowy solidarności międzysojuszniczej	429
Jednostki wielonarodowe z udziałem Wojska Polskiego	430
Podsumowanie....	434
Wnioski do części IV	436
Przegląd porozumień w sprawie kontroli zbrojeń zawartych po II wojnie światowej	438
Układy przestrzenno-terytorialne o zakazie broni jądrowej	
.....	438
Układy ograniczające skalę badań nad bronią jądrową lub zakazujące ich prowadzenia	441
Traktaty o ograniczeniu rozprzestrzeniania broni jądrowej i technologii jej przenoszenia	442
Dwustronne układy USA-ZSRR i Rosja-USA w dziedzinie kontroli zbrojeń jądrowych	444

Konwencje o zakazie produkcji, posiadania i stosowania niektórych rodzajów broni	445
Układy dotyczące kontroli zbrojeń konwencjonalnych	451
Porozumienia dotyczące środków budowy bezpieczeństwa i zaufania	
(CSBM)	451
Bibliografia...	45 ^
Indeks nazwisk...	
Spis tabel.....	484
Spis map.....	486
Spis rysunków...	1,87
Spis ramek.....	4**8

Wstęp

Wojna towarzyszy ludzkości od zarania dziejów. Dźwiga i unicestwia cywilizacje, jest motorem postępu technicznego i przyczyną wielowymiarowych dewastacji (demograficznych, gospodarczych, psychospołecznych), niesie wolność, gdy rozbija „więzienia narodów i zniewolenie, gdy je do nich wtrąca, wynosi do władzy tyranów lub ich obala. Sama jest destabilizacją w czystej postaci, ale jako skutek może przynieść długotrwałą stabilizację, utrwalając zarówno systemy demokratyczne, jak i dyktatury - z totalitarnymi włącznie. Jak mawiał Józef Piłsudski, jest „krwawym skrótem historii”, momentem, gdy bieg dziejów przyspiesza: katalizatorem procesów (pozytywnych i negatywnych), które bez niej toczyłyby się powoli, a może nigdy nie zostałyby przeprowadzone.

Dopóki era napoleońska nie nasyciła polskiej terminologii wojskowej zapożyczeniami z języka francuskiego, kampania wojenna w rodzimej tradycji zwana była „potrzebą”. Pacyfistyczna w swej naturze demokracja szlachecka I Rzeczypospolitej precyzyjnie oddawała tym słowem swój stosunek do wojny. Został on utrwalony w kolejnych epokach, wpisując się w polski stereotyp wojny jako obrony przed najazdem lub wojny jako powstania w celu obalenia rządu najezdniczego (by odwołać się to terminologii roku 1863), a zatem wojny jako potrzeby narodowej. W rozumieniu polskiej opinii publicznej wojna jest więc przede wszystkim aktem moralnym, a dopiero w drugiej kolejności politycznym czy technicznym.

Ze zjawiskiem wojny nierozzerwalnie związana jest armia. Jak zapisano w Konstytucji 3 maja: „Wojsko nic innego nie jest, tylko wyciągniętą siłą